

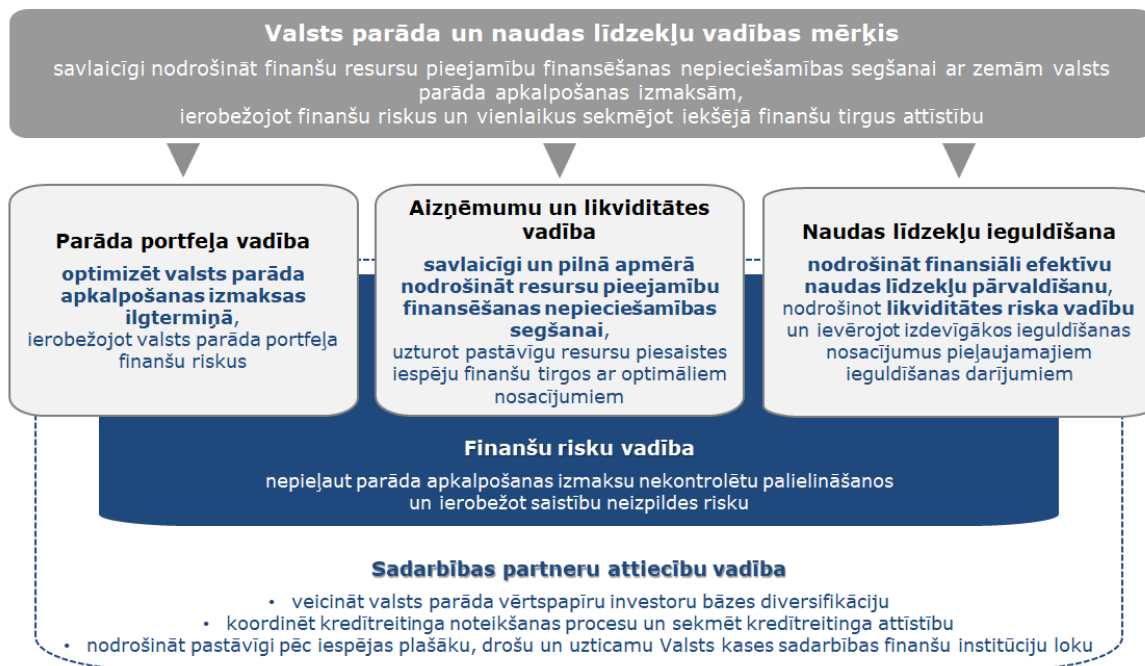
6. Valsts finansiālo saistību kopsavilkums

6.1. Valsts parāda vadības pamatprincipi un mērķi

Valsts parādu veido valsts struktūru (saskaņā ar institucionālo sektoru klasifikāciju, izņemot valsts sektorā ietvertos kontrolētos un finansētos komersantus, ostu un brīvostu pārvaldes, speciālās ekonomiskās zonas) saņemtais un neatmaksātais bruto parāds šādās finanšu instrumentu kategorijās: parāda vērtspapīri un aizņēmumi (izņemot atvasinātos finanšu instrumentus), noguldījumi, t. sk. krājobligācijas, garantiju depozīti, kā arī klientu (izņemot valsts struktūru, bet ieskaitot valsts struktūru kontrolēto un finansēto komersantu, ostu un brīvostu pārvalžu un speciālo ekonomisko zonu) Valsts kasē izvietotie depozīti un kontu atlikumi.

Likums “Par budžetu un finanšu vadību” pilnvaro finanšu ministru valsts vārdā ņemt aizņēmumus gadskārtējā valsts budžeta likumā atļautajos apmēros tikai valsts budžeta finansiālā deficīta finansēšanai, valsts parāda pārfinansēšanai un mērķiem, kas noteikti gadskārtējā valsts budžeta likumā. Procentu izdevumi par veiktajiem aizņēmumiem un citi ar valsts parāda apkalpošanu un vadību saistītie maksājumi tiek paredzēti valsts budžeta apakšprogrammā 31.02.00 “Valsts parāda vadība”, kuru administrē Valsts kase.

Valsts parāda un naudas līdzekļu vadības pamatprincipus un uzdevumus vidējam termiņam nosaka finanšu ministra apstiprinātā stratēģija, kuras mērķis un sastāvdaļas atspoguļotas 6.1. attēlā.

6.1. att. Valsts parāda un naudas līdzekļu vadības stratēģija

Aizņemšanās apjomu un valsts parāda līmeni vidējā termiņā ietekmē kopējā finansēšanas nepieciešamība, kuru galvenokārt veido valsts parāda atmaksai, valsts budžeta izpildei un valsts izdevumu nodrošināšanai vidējā termiņā nepieciešamais resursu apjoms. Valsts aizņēmumu un likviditātes vadībā tiek izmantota stratēģiska pieeja, saglabājot pēc iespējas lielāku elastību aizņēmumu nosacījumu (aizņemšanās laiks, valūta, apjoms, termiņš) izvēlē. Tas ļauj ierobežot finanšu riskus ilgtermiņā, kā arī kopējās finansēšanas nepieciešamības segšanai nodrošināt resursus ar pēc iespējas labvēlīgākiem un izdevīgākiem nosacījumiem. Nepieciešamība saglabāt elastīgu pieeju aizņemšanās pasākumu īstenošanā tiek ņemta vērā,

plānojot izdevumus apakšprogrammā 31.02.00 “Valsts parāda vadība” vidējam termiņam. Plānojot un veicot aizņemšanās pasākumus, tiek ievēroti gadskārtējā valsts budžeta likumā noteiktie ierobežojumi valsts parāda maksimālajam apmēram uz attiecīgā gada beigām, kas noteikts, ņemot vērā Valsts kases administrētajiem aizņēmumiem un parāda vērtspapīriem piesaistīto valūtas riska ierobežošanai izmantoto atvasināto finanšu instrumentu valūtas rezultātu, kas atbilstoši valsts parāda portfeļa vadības mērķiem neutralizē valūtas kursu izmaiņu ietekmi uz ārvalstu valūtā uzņemtā parāda apjomu *euro* ekvivalentā.

6.2. Valsts parāda attīstības tendences 2019. – 2022. gadā

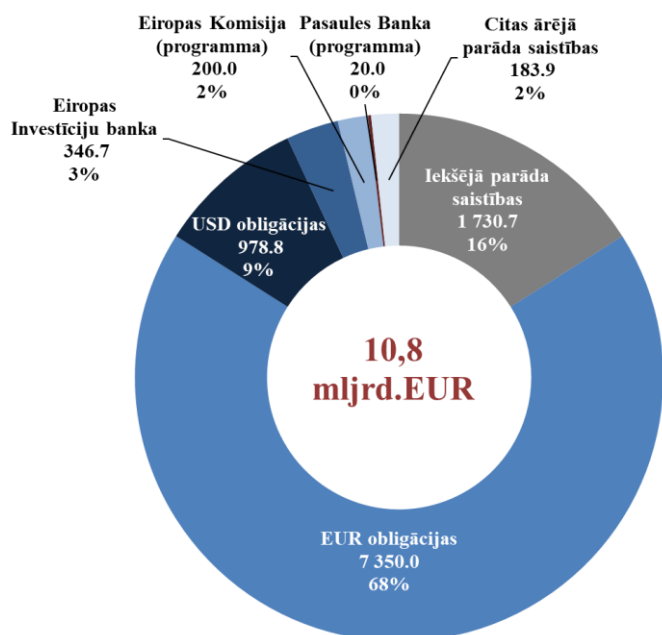
Saskaņā ar Valsts kases operatīvajiem datiem 2019. gada beigās valsts parāds nominālvērtībā¹ veidoja 10,8 mljrd. *euro*, kopš 2018. gada beigām pieaugot par 0,6 mljrd. *euro*. 2019. gada februārī tika veikta iekšējā aizņēmuma obligāciju dzēšana 229,8 milj. *euro* apmērā un aprīlī aizdevuma atmaksa Eiropas Komisijai 500 milj. *euro* apmērā, izmantojot 2018. gadā un 2019. gada februārī starptautiskajos finanšu tirgos emitēto eiroobligāciju resursus. 2019. gada februārī un maijā tika veiktas eiroobligāciju emisijas par kopējo summu 1,0 mljrd. *euro*, nodrošinot resursus gan 2019., gan 2020. gada finansēšanas vajadzībām, t.sk. 2020. gada janvārī veiktajai ASV dolāru obligāciju dzēšanai.

Valsts kredītreitinga stabilizēšanās A reitinga grupā, investoru augstais novērtējums un pārliecība par Latvijas attīstību ilgtermiņā ļauj valstij aizņemties finanšu resursus starptautiskajos tirgos ar labvēlīgiem nosacījumiem. To apliecina arī 2019. gadā veiktie aizņēmuma darījumi starptautiskajos finanšu tirgos, emitējot 2019. gadā februārī un maijā eiroobligācijas par kopējo summu 1 mljrd. *euro*. Februārī tika emitētas jaunas eiroobligācijas par kopējo summu 700 milj. *euro* ar termiņu 30 gadi, fiksējot procentu (kupona) likmi 1,875% līmenī. Savukārt, maijā veiktajā darījumā tika emitēts papildu laidniens 2019. gada februārī emitētajām 30 gadu eiroobligācijām ar dzēšanas termiņu 2049. gadā, piesaistot finansējumu 300 milj. *euro* apmērā pie iepriekš noteiktās fiksētās procentu (kupona) likmes 1,875% gadā.

Iekšējā tirgū līdz 2019. gada jūnijam tika turpināta 2018. gada novembrī uzsāktā 5 gadu obligāciju programma, sasniedzot 250 milj. *euro* apjomu apgrozībā pēc nominālvērtības. Arī 2019. gada jūlijā uzsāktai jaunai 5 gadu obligāciju programmai plānots palielināt likviditāti turpmākajās izsolēs, lai sasniegtu izstāvošo apjomu vismaz 250 milj. *euro* apmērā. Aktuālākajai 5 gadu obligāciju programmai fiksēta procentu (kupona) likme 0,000% apmērā, savukārt 2019. gada augusta, septembra un oktobra konkurējošajās izsolēs 5 gadu obligācijām fiksētas negatīvas ienesīguma likmes (attieciņi -0,028%, -0,040%, -0,020% un -0,011% apmērā). Pieprasījums pēc Latvijas valsts iekšējā aizņēmuma vērtspapīriem stabili pārsniedza piedāvājumu vairākas reizes, līdz ar to investoru konkurence visās izsolēs nodrošināja resursu piesaisti ar finansiāli izdevīgiem nosacījumiem. Vērtspapīru likmes 2019. gadā atradās vēsturiski zemākajos līmeņos, kas skaidrojams ne vien ar vispārējām tirgus tendencēm, bet arī ar primāro dīleru aktīvu piedalīšanos izsolēs un Latvijas kredītiestāžu augsto likviditāti. Izmantojot labvēlīgo situāciju finanšu tirgū, 2019. gada maijā naudas līdzekļu vadības ietvaros Valsts kase finansiāli izdevīgi veica 2014. gadā emitēto iekšējā aizņēmuma 5 gadu obligāciju daļēju atpirkšanu no investoriem pirms dzēšanas termiņa 6,0 milj. *euro* apmērā.

Valsts parāda struktūrā lielāko īpatsvaru veido ārējais parāds, sasniedzot 84% no kopējā valsts parāda (skat. 6.2.att.). Lielāko ārējā parāda daļu (77% no valsts parāda kopējā apjoma) veido starptautiskajos finanšu tirgos emitētās obligācijas.

¹pēc nacionālās metodoloģijas, bez atvasinātiem finanšu instrumentiem

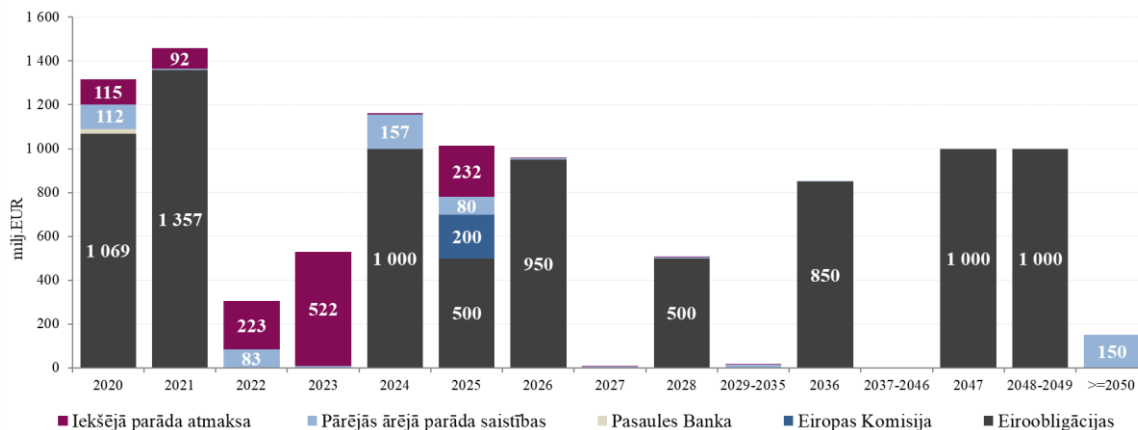
6.2. att. Valsts parāda struktūra nominālvērtībā, milj.euro
(uz 2019. gada 31. decembri)

Nemot vērā līdz 2019. gada 31. decembrim uzņemtās valsts parāda saistības, saskaņā ar valsts parāda atmaksas grafiku, 2020. – 2022. gadā jāpārfinansē valsts parāda saistības ~3,1 mljrd. euro apmērā (skat. 6.1. tabulu un 6.3. att.). Lielāko daļu no minētajā periodā pārfinansējamā parāda apjoma veido starptautiskajos finanšu tirgos emitētās eiroobligācijas, kurām pienāks dzēšanas termiņš.

6.1. tabula. Centrālās valdības aizņēmumu atmaksas grafiks
(līdz 2019. gada 31. decembrim uzņemtās saistības, nominālvērtībā, milj. euro)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029-2035	2036	2037-2046	2047	2048-2049	>=2050	KOPĀ
Ārējā parāda atmaksa*	1 201	1 366	83	7	1 157	780	955	5	505	14	851	1	1 000	1 000	150	9 076
Euroobligācijas	1 069	1 357			1 000	500	950		500		850		1 000	1 000		8 226
Eiropas Komisija							200									200
Pasaules Banka		20														20
Pārējās ārējā parāda saistības	112	9	83	7	157	80	5	5	5	14	1	1			150	629
Iekšējā parāda atmaksa	115	92	223	522	4	232	0	0	0	0						1 188
KOPĀ	1 316	1 458	306	530	1 161	1 012	955	5	505	14	851	1	1 000	1 000	150	10 264

* aprēķinā izmantoti 31.12.2019. Eiropas Centrālās bankas noteiktie valūtu kursi

* aprēķinā izmantoti 31.12.2019. Eiropas Centrālās bankas noteiktie valūtu kursi

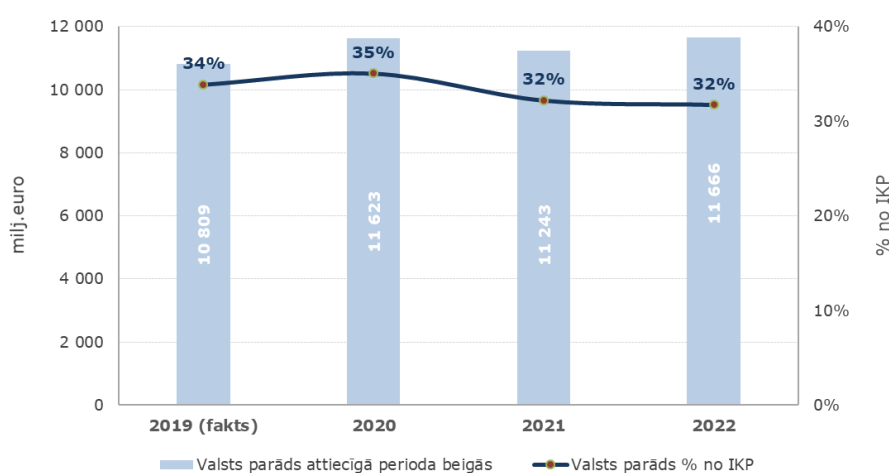
6.3. att. Centrālās valdības aizņēmumu atmaksas grafiks
(līdz 2019. gada 31. decembrim uzņemtās saistības, nominālvērtībā, milj. euro)

Finansēšanas nepieciešamības apjoms 2020. – 2022. gadam tiek prognozēts, ņemot vērā valsts budžeta finansiālās bilances, finansējamo tīro aizdevumu, norēķinu kontu un citu līdzekļu plūsmu Valsts kases kontos prognozes, kā arī šajā periodā atmaksājamo valsts parāda saistību apjomu (skat. 6.2.tabulu). 2020. – 2022. gadā plānotā valsts parāda atmaksa veidos būtiskāko daļu no šajā periodā prognozētā finansēšanas nepieciešamības apjoma.

**6.2. tabula. Finansēšanas nepieciešamības indikatīvs aprēķins
2020. – 2022. gadam, milj. euro**

milj. EUR	2020	2021	2022
	<i>prognoze</i>		
Valsts budžeta finansiālā bilance, finansējamie tīrie aizdevumi un citas plūsmas Valsts kases kontos	-478	-491	-580
Valsts parāda atmaksa (līdz 31.12.2019. uzņemtās parāda saistības):	-1 316	-1 458	-306
faktiskā iekšējā parāda dzēšana	-115	-92	-223
faktiskā ārējā parāda dzēšana	-1 201	-1 366	-83
Finansēšanas nepieciešamība KOPĀ	-1 793	-1 949	-886

Investoru uzticība Latvijas valsts kredītpējai un stabils investīciju kategorijas valsts kredītreitings nodrošina stabilu pamatu un pārliecību par uzņemto parāda saistību sekmīgu pārfinansēšanu turpmākajos gados ar labvēlīgiem nosacījumiem. Ņemot vērā stratēģisku pieeju aizņemšanās pasākumu organizēšanā, lai nodrošinātu valsts parāda pārfinansēšanas riska novēršanu un valsts parāda vadības izdevumu optimizēšanu ilgtermiņā, tuvākajos gados ārējā aizņēmuma instrumenti joprojām veidos būtiskāko daļu no kopējā piesaistāmā finanšu resursu apjoma. Turklāt, aizņemšanās starptautiskajos finanšu tirgos jāveic savlaicīgi, lai nodrošinātu resursu pieejamību valsts parāda saistību izpildei noteiktajos termiņos. Aizņēmumus starptautiskajos tirgos plānots balstīt uz publiskiem darījumiem globālajos finanšu tirgos, veicot vidēja termiņa un ilgtermiņa etalona eiroobligāciju emisijas galvenokārt Eiropas finanšu tirgū. Iekšējā finanšu tirgū arī turpmāk plānots uzturēt pieprasījumam atbilstošu vērtspapīru piedāvājumu primāro dīleru sistēmas ietvaros, sekmējot valsts vērtspapīru tirgus aktivitāti un likviditāti.

6.4. att. Valsts parāda prognoze 2020. – 2022. gadam

(pēc nacionālās metodoloģijas, bez atvasinātajiem finanšu instrumentiem)*

* aprēķinos izmantoti valsts budžeta pieprasījumu 2020. – 2022. gadam sagatavošanai noteiktie ārvalstu valūtu maiņas kursi

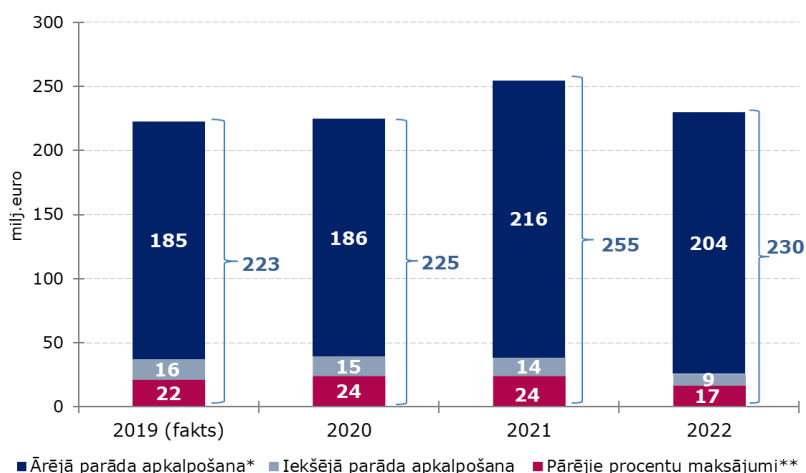
Valsts parāda tendences pamatā nosaka aizņemšanās un valsts parāda atmaksa. 2020. gada beigās sagaidāms valsts parāda pieaugums salīdzinājumā ar 2019. gada valsts

parāda līmeni, jo 2020. gadā jānodrošina aizņemšanās gan 2020. gada kopējās finansēšanas nepieciešamības segšanai (t.sk. eiroobligāciju dzēšanai 550 milj. *euro* apmērā 2020. gada beigās), gan 2021. gada sākumā plānotajai eiroobligāciju dzēšanai 1 mljrd. *euro* apmērā (skat. 6.3. att.). Pēc 2020. gadā un 2021. gadā plānotās valsts parāda atmaksas valsts parāda apjoms 2021. gadā samazināsies un stabilizēsies attiecībā pret iekšzemes kopproduktu (skat. 6.4. att.).

6.3. Valsts parāda procentu izdevumu prognoze 2020. – 2022. gadam

Procentu maksājumi par valsts parāda saistībām tiek veikti no Finanšu ministrijas pamatbudžeta apakšprogrammas 31.02.00 “Valsts parāda vadība”. Apakšprogrammas ietvaros veicamo valsts parāda procentu izdevumu prognozi 2020. – 2022. gadam galvenokārt ietekmē iepriekš uzņemto valsts parāda saistību apkalpošanas (procentu) izdevumi, procentu maksājumi par jauniem aizņēmumiem, kuri prognozēti nākamajos gados, ņemot vērā finansēšanas nepieciešamības novērtējumu un valsts parāda atmaksas grafiku (skat. 6.1. un 6.2. tabulu), kā arī valsts parāda portfeļa vadībai iepriekš noslēgtie atvasinātie finanšu instrumenti.

Iepriekšējos gados īstenotā aizņemšanās stratēģija, kā arī zemo procentu likmju periodā labvēlīgā brīdī finanšu tirgos veiktie aizņēmumi nodrošināja valsts parāda procentu izdevumu samazināšanos pēdējos gados. 2020. gadā valsts parāda procentu izdevumos būtiskāko daļu kopējā procentu izdevumu apjomā veido valsts ārējā parāda apkalpošanas izdevumi par iepriekšējos gados uzņemtajām valsts parāda saistībām (skat. 6.5. att.). 2021. gadā prognozēto procentu izdevumu pieaugumu galvenokārt nosaka nepieciešamība 2020. gadā savlaicīgi veikt aizņemšanos starptautiskajos finanšu tirgos relatīvi lielā apjomā, lai tajā skaitā nodrošinātu finansējumu ārējā parāda atmaksai gan 2020. gada beigās, gan 2021. gada sākumā saskaņā ar valsts parāda atmaksas grafiku (skat. 6.1. un 6.2. tabulu.). Pēc 2021. gadā plānotās valsts parāda atmaksas 2022. gadā prognozējams valsts parāda apkalpošanas izdevumu samazinājums. Aizņemšanos vidējā termiņā plānots nodrošināt galvenokārt ar publiskām ilgtermiņa etalona eiroobligāciju emisijām, atbilstoši Valsts parāda un naudas līdzekļu vadības stratēģijai ievērojot pēc iespējas lielāku elastību aizņemšanās nosacījumu izvēlē.

6.5. att. Valsts parāda procentu izdevumu prognoze 2020. – 2022. gadam, milj. euro

* aprēķinots izmantoti valsts budžeta pieprasījumu 2020. – 2022. gadam sagatavošanai noteiktie ārvalstu valūtu maiņas kursi
 ** t.sk. procentu maksājumi kredītiestādēm no procentu maksājumiem piesaistītā atvasināto finanšu instrumentu rezultāta, procentu maksājumi par Valsts kases kontu atlikumiem un depozītiem, ja tiek piemērota negatīva procentu likme, procentu maksājumi valsts budžeta iestādēm, pašvaldībām un pārējiem ieguldītājiem par līdzekļu izvietošanu noguldījumos Valsts kasē saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem

6.4. Valsts galvojumu saistības

Izvērtējot pašreizējo informāciju par aizņēmēju finansiālo stāvokli, līdzšinējo kredītvēsturi, nodrošinājuma likviditāti un apjomu, kā arī citu pieejamo informāciju, kā relatīvi riskantāki novērtēti galvojumi diviem aizņēmējiem, pastāvot varbūtībai, ka šo valsts galvoto aizdevumu saistības vai to daļa varētu netikt izpildītas noteiktajā termiņā. Valdības rīcības pieļaujamās robežas, lai segtu izdevumus, kas var rasties, pildot uz valsts budžetu attiecināmās valsts galvotā parāda saistības 2020. gadā, ir novērtētas 2,052 milj. *euro* apmērā.

6.5. Valsts budžeta aizdevumi un aizdevumu atmaksas

Katru gadu gadskārtējā valsts budžeta likumā tiek noteikts valsts aizdevumu kopējais palielinājums, t.sk. atsevišķi nosakot pašvaldību aizņēmumu kopējo palielinājumu. Savukārt kopējais gadā pieļaujamais izsniedzamo valsts aizdevumu apmērs ietver gan gadskārtējā valsts budžeta likumā noteikto valsts aizdevumu kopējo palielinājumu, gan iepriekšējos gados izsniegto valsts aizdevumu paredzētās atmaksas.

Ņemot vērā, ka aizvien aktīvāk tiek izmantotas normatīvajos aktos noteiktās tiesības izņemt valsts aizdevumu vidējā termiņā, saskaņā ar iepriekšējos gados noslēgto aizdevuma līgumu nosacījumiem, valsts uzņemtās saistības aizdevumu izmaksai, kas pāriet uz 2020. gadu, ir 202,4 milj. *euro*, t.sk. 131,4 milj. *euro* plānotās izmaksas pašvaldībām.

Valsts pamatbudžeta aizdevumi (izsniegto aizdevumu un izsniegto aizdevumu saņemtās atmaksas starpība) 2020. gadā plānoti 334,5 milj. *euro* apmērā.

Valsts budžeta izsniegtie aizdevumi plānoti 454,4 milj. *euro* apjomā, tajā skaitā:

- 103,9 milj. *euro* valsts struktūrām;
- 229,0 milj. *euro* aizdevumiem pašvaldību struktūrām;
- 83,0 milj. *euro* aizdevumiem nefinanšu sabiedrībām,
- 38,5 nerezidentiem.

Saskaņā ar iepriekšējos gados noslēgtajos aizdevuma līgumos iekļautajiem aizdevumu atmaksas grafikiem, 2020. gadā valsts aizdevumu atmaksas plānotas 119,9 milj. *euro* apmērā, tajā skaitā:

- no valsts struktūrām – 1,6 milj. *euro*;
- no pašvaldību struktūrām – 111,1 milj. *euro*;
- no nefinanšu sabiedrībām – 7,2 milj. *euro*.

6.6. Valsts aizdevumu un debitoru parādsaistību dzēšana

Katru gadu gadskārtējā likumā par valsts budžetu tiek noteikts attiecīgajā gadā pieļaujamais likvidēto uzņēmumu (uzņēmējsabiedrību) vai komercsabiedrību norakstāmo parādsaistību apjoms, kuru aizdevuma ņēmējs palicis parādā valstij un kuru piedziņa vairs nav iespējama. Šajā gadījumā likvidēto uzņēmumu (uzņēmējsabiedrību) parādsaistību norakstīšana tiek veikta saskaņā ar Ministru kabineta 2003. gada 15. jūlija noteikumiem Nr. 389 “Kārtībā, kādā finanšu ministrs dzēš valsts aizdevumus” (turpmāk – MK noteikumi).

Pamatojoties uz Ministru kabineta 1994. gada 22. marta protokollēmuma Nr. 16 1§ “Par Latvijas Universālās bankas un Latvijas Krājbankas rehabilitācijas programmām” un 1994. gada 12. maija līgumiem “Latvijas valsts iekšējā aizņēmuma ilgtermiņa parādzīmju izlaišanas un izvietojšanas līgums”, kas noslēgti starp Latvijas Republiku, VAS “Latvijas Krājbanka”, VAS “Latvijas Universālā banka” (tagad AS “SEB banka”), tika emitētas valsts

iekšējā aizņēmuma ilgtermiņa parādzīmes, kuras aizstāja VAS "Latvijas Krājbanka" un VAS "Latvijas Universālā banka" izsniegtos un par sliktiem atzītos kredītus, nododot tos Latvijas Republikai, kuri attiecīgi tika uzskaitīti valsts bilanci kā pārņemtie aizdevumi (valsts aizdevumi). Vienlaikus 1994. gada 12. maijā un 1994. gada 15. aprīlī starp Finanšu ministriju, VAS "Latvijas Krājbanka" un VAS "Latvijas Universālā banka" tika noslēgti pilnvarojuma līgumi, saskaņā ar kuriem Finanšu ministrija pilnvaroja VAS "Latvijas Krājbanka" un VAS "Latvijas Universālā banka" (turpmāk – kredītiestādes) veikt kredītu, kuri saskaņā ar šo līgumu 1. pielikumu tika atzīti par sliktajiem kredītiem, piedziņu.

Šobrīd spēkā esošo MK noteikumu 3. punkts nosaka, ka, lai dzēstu valsts aizdevumu, Valsts kasei ir jāiesniedz Finanšu ministrijā vairāki dokumenti, t.sk. arī Uzņēmumu reģistra (komercreģistra) izziņa par uzņēmuma izslēgšanu no Uzņēmumu reģistra (komercreģistra) un informācija par darbībām, kas veiktas likvidētā uzņēmuma parādsaistību piedziņas procesā.

Ņemot vērā to, ka ir debitori, kuri nav subjekti šo MK noteikumu izpratnē, Pielikumā "2020. gadā dzēšamo debitoru parādsaistību saraksts" iekļauta informācija par debitoru parādsaistībām, par kuriem nav pieejama pilna informācija (juridiskais statuss ir individuālais uzņēmums vai zemnieku saimniecība). Valsts kases rīcībā ir individuālo uzņēmumu, zemnieku saimniecību (turpmāk tekstā – subjekti) kredītlietas, kurām lielākā daļa kredītu ir izsniegti no 1990. gada līdz 1994. gadam un saskaņā ar noslēgtajiem pilnvarojuma līgumiem bija nodoti apkalpošanā un piedziņas darbību veikšanai kredītiestādēm. Divas no minētajām kredītlietām Valsts kase ir pārņēmusi no kredītiestādēm 2014. gadā (pārējās kredītlietas plānots dzēst līdz 2020. gada beigām), un, tā kā atbilstoši kredītlietās esošiem dokumentiem šo debitoru parādsaistību piedziņa faktiski nav iespējama un ir iestājies noilgums, šie subjekti arī ir iekļauti pielikumā "2020. gadā dzēšamo debitoru parādsaistību saraksts".

Līdz ar to, lai nodrošinātu minēto subjektu faktiski neatgūstamo aizdevumu dzēšanu, nepiemērojot vispārējo valsts aizdevumu dzēšanas kārtību, likumprojektā "Par valsts budžetu 2020. gadam" iekļaujams pants par šo debitoru 2020. gadā norakstāmo parādsaistību kopējo maksimālo apmēru 1 207 683 *euro* (sk. pielikumu "2020. gadā dzēšamo debitoru parādsaistību saraksts").